

HANNA SPASOWSKA-CZARNY

GENEZA RYNKU MOCY W POLSCE

WPROWADZENIE

W obecnym stanie prawnym architekturę rynku energii elektrycznej wyznaczają ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne¹, rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego² oraz uregulowania tzw. trzeciego pakietu energetycznego³. W odniesieniu do elektroenergetyki są to przede

Dr HANNA SPASOWSKA-CZARNY – adiunkt w Katedrze Prawa Administracyjnego i Nauk o Administracji, Instytut Administracji i Prawa Publicznego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin; e-mail: hanna.spasowska@poczta.umcs.lublin.pl; <https://orcid.org/0000-0003-4000-5837>

¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm. [dalej cyt.: u.p.e.].

² Dz. U. Nr 93, poz. 623 z późn. zm.

³ W dniu 3 marca 2011 r. wszedł w życie tzw. trzeci pakiet energetyczny, na który składają się 2 dyrektywy rynkowe, 2 rozporządzenia przesyłowe oraz rozporządzenie ustanawiające Agencję ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 715/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowej gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1775/2005; dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE; dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE; rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 714/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci w odniesieniu do transgranicznej wymiany energii elektrycznej i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1228/2003; rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 713/2009 z dnia 13 lipca ustanawiające Agencję ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki. Więcej na temat trzeciego pakietu energetycznego zob. np. T. DŁUGOSZ, *Formalne aspekty regulacji handlu transgranicznego energią elektryczną i gazem ziemnym w świetle tzw. trzeciego pakietu energetycznego*, [w:] *Systemowe uwarunkowania sektorów strategicznych. Wnioski dla energetyki*, red. F.M. Elżanowski, M.M. Sokołowski, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2011, s. 24-45.

wszystkim dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 713/2009 z dnia 13 lipca ustanawiające Agencję ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki. Od 18 stycznia 2018 r. obowiązują także przepisy ustawy o rynku mocy⁴.

Jednym z podstawowych obowiązków państwa wobec obywateli jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego rozumianego jako stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska (art. 3 pkt 16 u.p.e.)⁵. Przez lata problem bezpieczeństwa energetycznego był traktowany jako zagadnienie ze sfery polityki, mało istotne dla funkcjonowania gospodarki kraju. Zaliczano go do kwestii technicznych istotnych dla urzędników, ale pozostających poza domeną strategicznego myślenia o państwie⁶. Obecnie bezpieczeństwo energetyczne zajmuje poczesne miejsce w hierarchii wartości celów i zadań państwa⁷.

⁴ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o rynku mocy, Dz. U. z 2018 r., poz. 9.

⁵ Definicję ustawową za błędną uważa: W. BOJARSKI, *Bezpieczeństwo energetyczne*, „Wokół Energetyki” czerwiec 2004, s. 48. Więcej o definicji bezpieczeństwa energetycznego zob. np. w: *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*. Ministerstwo Gospodarki, Załącznik do uchwały Rady Ministrów z 10 listopada 2009 r., Warszawa 10 listopada 2009 r., s. 9; *Międzynarodowe bezpieczeństwo energetyczne w XXI wieku*, red. E. Cziomer, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne 2008, s. 18; I. KRAŚ, *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej*, [w:] *Prace Naukowe Akademii im. J. Długosza w Częstochowie*, seria: *Res Politicae*, t. IV, Częstochowa 2011, s. 35 n.; P. CZERPAK, *Bezpieczeństwo energetyczne*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, red. K. Żukrowska, M. Grącik, Warszawa: SGH 2006, s. 121; *Zielona Księga. Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii*, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela 2006, s. 9 i 22; J. TRUBALSKA, *W kierunku unii energetycznej. Nowa koncepcja bezpieczeństwa energetycznego w Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami i Mineralnymi PAN” 97 (2017), s. 21-32; TAŻ, *Bezpieczeństwo energetyczne Rzeczypospolitej Polskiej*, Kraków: PTG 2015, s. 32 n.; M. DOMAGAŁA, *Bezpieczeństwo energetyczne. Ujęcie administracyjno-prawne*, [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Współczesne zagrożenia*, red. W. Lis, Lublin: Wydawnictwo KUL 2015, s. 127; TENŻE, *Bezpieczeństwo energetyczne. Aspekty administracyjno-prawne*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008, s. 13-25.

⁶ M. KACZMARSKI, *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej*, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne 2010, s. 11. Po zakończeniu II wojny światowej podstawą europejskiej energetyki był węgiel kamienny i ropa naftowa, a ich dostępność powodowała, że problem zaopatrzenia gospodarki w energię nie był traktowany w kategoriach strategicznych. A. PACH-GURGUL, *Jednolity rynek energii elektrycznej w Unii Europejskiej w kontekście bezpieczeństwa energetycznego Polski*, Warszawa: Difin 2012, s. 149.

⁷ Tak np. A. GRADZIUK, W. LACH, E. POSEL-CZEŚNIK [I IN.], *Co to jest bezpieczeństwo energetyczne państwa?*, [w:] *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, red. S. Dębski, B. Górka-Winter, Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych 2003, s. 71. Bezpieczeń-

Nie ulega wątpliwości, że w kontekście energii elektrycznej przez bezpieczeństwo energetyczne rozumie się przede wszystkim bezpieczeństwo dostaw – zdolność systemu elektroenergetycznego do zapewnienia bezpieczeństwa pracy sieci elektroenergetycznej oraz równoważenia dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię (art. 3 pkt 16a u.p.e.). Zależy ono przede wszystkim od dostępności źródeł wytwarzania energii elektrycznej w wystarczającej ilości, czyli od wystarczalności mocy wytwórczych⁸.

ZDOLNOŚCI WYTWÓRCZE A ZAPOTRZEBOWANIE NA MOC I ENERGIĘ

W warunkach gospodarki rynkowej rolą państwa nie musi być podejmowanie bezpośrednich działań zapewniających wystarczalność mocy wytwórczych, lecz tworzenie takich warunków regulacyjnych działalności gospodarczej w sektorze energii elektrycznej, które zapewniają przedsiębiorcom zajmującym się wytwarzaniem energii zachęty ekonomiczne do budowania, utrzymywania i modernizowania jednostek wytwórczych, a odbiorcom energii elektrycznej – zachęty do racjonalizowania zużycia energii⁹. Najważniejszym zadaniem powinno być tworzenie warunków stabilności regulacyjnej w polityce wewnętrznej. Polityka energetyczna musi być spójna z polityką gospodarczą – w ten sposób uda się stworzyć podstawy trwałego wzrostu gospodarczego. Powinna być „inteligentna”¹⁰.

stwo systemu jest ściśle uzależnione od wielu czynników, m.in. od bilansu mocy wytwórczych, dostępności i niezawodności generacji oraz stanu technicznego sieci przesyłowych i dystrybucyjnych. Więcej: K. MUCHA-KUŚ, M. SOŁTYSIK, K. ZAMASZ, *Capacity market – „demand for cooperation”?*, [w:] *Capacity market in contemporary economic policy*, red. K. Zamasz Warszawa: Difin 2015, *passim*. Opracowanie dostępne jest także na: http://www.ipa-instytut.pl/lib/qrghec/Zamasz_Capacity-market--demand-for-cooperationdocx-ipjgnd8.pdf [dostęp: 1.04.2018].

⁸ Uzasadnienie projektu ustawy o rynku mocy, Rządowe Centrum Legislacji, [w:] <https://legislacja.rcl.gov.pl> [dostęp: 10.08.2017], s. 1.

⁹ Tamże. Więcej na temat istoty regulacji i jej funkcji zob. W. HOFF, *Prawny model regulacji sektorowej*, Warszawa: Difin 2008, s. 15-22, 50-54; M. DOMAGAŁA, *Charakter prawny uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki*, „Forum Prawnicze” 3 (35) 2016, s. 56 n. i literatura tam wskazana. Zob. także np. Z. SZALBIERZ, J. KOTT, *Regulacje instytucjonalne w sektorach infrastrukturalnych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 372 (2014), s. 368; M. MARSZAŁEK, *Swoboda działalności gospodarczej wytwórcy-sprzedawcy energii elektrycznej*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck 2015, s. 61 n.

¹⁰ Polityka energetyczna ma kreować bazę do absorpcji nowoczesnych technologii, realizować zasadę zrównoważonego rozwoju, zapobiegać wykluczeniu energetycznemu, włączać jak najszerszy krąg podmiotów w działalność energetyczną, promować konkurencję. M. Swora (oprac.), *O rapor-*

Na warunki regulacyjne składa się szereg instrumentów – m.in. architektura rynku energii oraz zasady koncesjonowania i taryfowania działalności¹¹. Państwo, starając się zapewnić bezpieczeństwo energetyczne, dysponuje narzędziami pozwalającymi ocenić istnienie lub jakość wskazanych powyżej zachęt ekonomicznych – m.in. sprawozdaniami z monitorowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej (art. 15b ust. 3 u.p.e.) oraz prognozami stanu bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej opracowywanymi przez operatorów systemów elektroenergetycznych (art. 16 ust. 5 u.p.e.). Najbardziej aktualne z wymienionych powyżej dokumentów wskazują, że w przeciągu dwóch dekad może wystąpić w Polsce znaczący niedobór mocy wytwórczych, wynikający z jednej strony z przewidywanego wzrostu zapotrzebowania szczytowego na moc i energię elektryczną, z drugiej – znacznego zakresu planowanych wycofań jednostek wytwórczych z eksploatacji¹². Polska od 1980 r. jest importerem energii netto, a przy ograniczonym potencjale rodzimych zasobów energii pierwotnej tendencja ta będzie się utrzymywać. Własne zasoby surowców potrzebne do wytwarzania energii nie wystarczą do utrzymania stosownego poziomu bezpieczeństwa energetycznego¹³.

Niedobór mocy wytwórczych może spowodować konieczność wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej przed odbiorców, co

cie, [w:] *W kierunku nowoczesnej polityki energetycznej. Energia elektryczna*, red. M. Swora, Warszawa: Instytut Obywatelski 2011, s. 9-10.

¹¹ Tamże. A. SURDEJ, *Regulacyjne instrumenty w polityce publicznej*, „Studia z Polityki Publicznej” 4 (2014), s. 69-85. Katalog zadań realizowanych przez Prezesa URE obejmuje kompetencje wynikające z art. 23 ust. 2 u.p.e., jak również z przepisów odrębnych ustaw: ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii; ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej; ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych; ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym; ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej; ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej; ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych; ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw; ustawy z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich.

¹² MINISTERSTWO GOSPODARKI, *Sprawozdanie z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2014 r.*, [w:] http://bip.me.gov.pl/files/upload/26187/ME_DE_Sprawozdanie_z_wynik%C3%B3w_monitorowania_bezpiecze%C5%84stwa_dostaw_en_el_2013-2014_20150624_w_ost_ZAAKCEPTOWANE_20160713.pdf [dostęp: 30.07.2017]; POLSKIE SIECI ELEKTROENERGETYCZNE S.A., *Prognoza pokrycia zapotrzebowania szczytowego na moc w latach 2016-2035* z 20 maja 2016 r. [w:] http://www.pse.pl/uploads/kontener/Prognoza_pokrycia_zapotrzebowania_szczytowego_na_moc_w_latach_2016-2035.pdf [dostęp: 30.07.2017].

¹³ H. TROJANOWSKA, *Bezpieczeństwo energetyczne – znaczenie energetyki jądrowej*, [w:] *W kierunku nowoczesnej polityki energetycznej*, s. 41-42.

przekłada się na straty gospodarcze i społeczne. W krótkotrwałej perspektywie istnieje możliwość pokrywania niedoborów przez import z sąsiednich systemów elektroenergetycznych. W uzasadnieniu projektu ustawy o rynku mocy pada stwierdzenie, że uzależnienie od importu energii elektrycznej wytworzonej za granicą w dłuższym horyzoncie czasowym nie byłoby korzystne¹⁴. Możliwość importu rzeczywiście nie daje gwarancji bezpieczeństwa, w szczególności w sytuacjach kryzysowych oraz w ekstremalnych warunkach (np. pogodowych), kiedy niedobory mogą wystąpić w kilku sąsiadujących krajach jednocześnie. Przyszłość gospodarcza UE musi stwarzać stan równowagi pomiędzy bezpieczeństwem energetycznym a surowcowym. Naruszenie bezpieczeństwa energetycznego kosztem produkcji może przynieść UE niezamierzony efekt w postaci uzależnienia od innych systemów gospodarczych¹⁵.

Aby zapewnić ciągłość i stabilność dostaw energii elektrycznej do wszystkich odbiorców końcowych na terenie kraju w horyzoncie średnio i długoterminowym, na początku 2016 r. w Ministerstwie Energii podjęto prace nad projektem rynku mocy. Celem miało być m.in. stworzenie efektu zachęty do podejmowania decyzji inwestycyjnych i modernizacyjnych oraz do odstąpienia od zamiaru wycofania z eksploatacji istniejących źródeł wytwórczych, decydujących o bezpieczeństwie pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE)¹⁶.

Projektowanie ustawy o rynku mocy stanowiło realizację dyspozycji art. 5 ust. 2 lit. a dyrektywy 2005/89/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 stycznia 2006 r. dotyczącej działań na rzecz zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej i inwestycji infrastrukturalnych poprzez „podjęcie dodatkowych środków”. W rozumieniu przedmiotowej dyrektywy, państwa członkowskie podejmują właściwe środki w celu utrzymania równowagi pomiędzy zapotrzebowaniem na energię elektryczną, a wystarczalnością mocy wytwórczych. W związku z powyższym, rynek mocy jest, zgodnie z dyrektywą, dodatkowym środkiem obejmującym przepisy ułatwiające tworzenie nowych mocy wytwórczych oraz wejście na rynek nowych wytwórców energii. Wdrożenie tych środków było fakultatywne i powinno mieć miejsce w przypadku, gdy państwu członkowskiemu grożą niedobory zdolności wytwórczych. Ponadto, projekt przewiduje

¹⁴ Uzasadnienie projektu ustawy o rynku mocy, s. 1-2.

¹⁵ H. KALIŚ, *Bezpieczeństwo energetyczne: perspektywa dużych odbiorców energii elektrycznej*, [w:] *W kierunku nowoczesnej polityki energetycznej*, s. 107.

¹⁶ *Rozwiązania funkcjonalne rynku mocy*, Ministerstwo Energii, 30 września 2016, s. 3. Na temat celowości stworzenia „efektu zachęty” i wsparcia stabilności systemu piszą m.in. D. MICHAŁSKI, M. SOŁTYSIK, *Rynek mocy. Kolejny etap tworzenia zliberalizowanego rynku energii elektrycznej w Unii Europejskiej*, „Unia Europejska.pl” 3 (238) 2016, s. 53.

rozwiązania odpowiadające przepisom art. 8 dyrektywy 2009/72/WE dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylającej dyrektywę 2003/54/WE w zakresie, w jakim dotyczy możliwości ogłaszania przetargów na budowę nowych mocy¹⁷.

W 2016 r. moc osiągalna w KSE przekroczyła 40 GW. Przyrost mocy następuje jednak głównie w źródłach niesterowalnych, które ze względu na charakterystykę pracy nie mogą zagwarantować dostępności mocy w okresach szczytowego zapotrzebowania lub w okresie zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej do odbiorców końcowych¹⁸. Z punktu widzenia KSE, problemem jest wzrastająca ilość energii produkowanej ze źródeł odnawialnych (OZE) – ma niestabilną charakterystykę wytwarzania i priorytet dostępu do sieci, jest wspierana inwestycyjnie i operacyjnie. Energia ze źródeł odnawialnych zastępuje na rynku energii elektrycznej źródła konwencjonalne, przy czym zastępowanie źródeł konwencjonalnych przez źródła odnawialne nie dotyczy obszaru bezpieczeństwa dostaw, w którym – ze względu na okresowy charakter pracy OZE – konieczne jest utrzymywanie mocy rezerwowych w źródłach konwencjonalnych¹⁹. Podobnie jest w przypadku źródeł wysokosprawnej kogeneracji, które w okresie zimowym ograniczają czas pracy źródeł konwencjonalnych i są wspierane operacyjnie i inwestycyjnie. Mimo, że konwencjonalne źródła wytwórcze są niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii, to koszty ich funkcjonowania nie są przenoszone przez rynek z powodu niskich cen energii i zmniejszającego się czasu wykorzystania tych źródeł²⁰. Z raportu Operatora Systemu Przesyłowego (OSP) wynika, że w przeciągu dwóch dekad nastąpią znaczne wycofania sterowalnych mocy wytwórczych w KSE, w szczególności wynikające z zaostrożonych standardów emisyjnych (konkluzje BAT²¹) oraz zaawansowanego wieku niektórych elektrowni²². Z danych OSP wynika, że do

¹⁷ Ocena skutków regulacji projektu ustawy o rynku mocy, s. 10, [w:] bip.kprm.gov.pl/download/75/19539/rm-10-81-17.pdf [dostęp: 20.12.2018].

¹⁸ Uzasadnienie projektu ustawy o rynku mocy, s. 2.

¹⁹ Udział sterowalnych źródeł konwencjonalnych w pokryciu zapotrzebowania na energię zmniejsza się, ale nie zmniejsza się potrzeba ich utrzymania i rozwoju dla zapewnienia bezpieczeństwa dostaw w KSE. Uzasadnienie projektu ustawy o rynku mocy, s. 2.

²⁰ Ocena skutków regulacji projektu ustawy o rynku mocy, s. 2.

²¹ European IPPC Bureau, Best Available Techniques (BAT) Reference Document for Large Combustion Plants, [w:] http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/BREF/LCP_FinalDraft_06_2016.pdf [dostęp: 30.07.2017]. W obu wariantach istnieje zagrożenie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej do odbiorców końcowych.

²² Prognozy OSP pokrycia zapotrzebowania szczytowego na moc są wykonywane na podstawie przeprowadzanych cyklicznie badań ankietowych wśród przedsiębiorstw wytwórczych oraz prognoz zapotrzebowania na moc odbiorców końcowych. POLSKIE SIECI ELEKTROENERGETYCZNE S.A.,

2035 r. konieczne będzie odtworzenie w KSE co najmniej 23 GW mocy wytwórczych, a niedobory mocy w systemie dla zapewnienia nadwyżki mocy wymaganej dla zapewnienia bezpiecznej pracy KSE, mogą pojawić się już od 2020 r. lub 2022 r. w zależności od analizowanego scenariusza wycofań mocy wytwórczych. Jednocześnie będzie następował wzrost zapotrzebowania na energię oraz moc, w szczególności moc szczytową.

Rozważania w zakresie rynku mocy są w zasadzie przedmiotem debaty nad kształtem całego europejskiego rynku energii elektrycznej. Do tej pory rynek ten w większości państw UE funkcjonował jako rynek jednotowarowy. D. Michalski i M. Sołtysik podają, że w kwietniu 2016 r. w Europie działało 28 krajowych systemów mocowych: w Belgii, Chorwacji, Danii, Francji, Hiszpanii, Irlandii, Niemczech, Polsce, Portugalii, Szwecji i Włoszech (w niektórych państwach – kilka, np. w Hiszpanii – cztery)²³. Polski rynek mocy jest odpowiednikiem innych mechanizmów mocowych, jakie zostały wdrożone w np. Wielkiej Brytanii, Włoszech, Francji i Niemczech.

ZAKOŃCZENIE

Decyzja Komisji Europejskiej akceptująca kształt polskiego rynku mocy²⁴ potwierdza zgodność założeń ustawodawcy z przepisami UE dotyczącymi pomocy publicznej w zakresie środowiska naturalnego, zapewniając jednocześnie ochronę konkurencji na jednolitym rynku. Ustawa, zgodnie z założeniami Ministerstwa Energii, ma zwiększyć bezpieczeństwo systemu energetycznego, wspierać inwestycje w energetykę konwencjonalną i wynagradzać spółkom utrzymywanie dyspozycyjności. Uzasadnienie ekonomicznie mają znaleźć inwestycje w nowe moce oraz utrzymywanie dyspozycyjności starych jednostek, a średnio-

Prognoza pokrycia zapotrzebowania szczytowego na moc w latach 2016-2035. Zob. także: MINISTERSTWO GOSPODARKI, *Sprawozdanie z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2014 r.* oraz POLSKIE SIECI ELEKTROENERGETYCZNE S.A., *Streszczenie „Raportu zawierającego ustalenia dotyczące przyczyn powstałego zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, zasadności podjętych działań i zastosowanych środków w celu jego usunięcia, staranności i dbałości operatorów systemu elektroenergetycznego oraz użytkowników systemu, w tym odbiorców energii elektrycznej, o zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, w okresie 10.08.2015r. – 31.08.2015r.”*, [w:] <http://www.me.gov.pl/files/upload/24635/Streszczenie%20Raportu%20OSP.pdf> [dostęp: 30.07.2017].

²³ MICHALSKI, SOŁTYSIK, *Rynek mocy*, s. 57.

²⁴ Komunikat Ministerstwa Energii z dnia 7 lutego 2018 r., [w:] <http://www.me.gov.pl/node/28124> [dostęp: 9.02.2018].

terminowo wpływ rynku mocy na łączne ceny energii hurtowe ma być neutralny. Znaczenie regulacji dotyczących funkcjonowania rynku mocy zostanie jednak doprecyzowane dopiero w aktach wykonawczych do ustawy oraz w dokumentach i informacjach publikowanych przez OSP i Prezesa URE (np. stawki opłaty mocowej).

W opracowaniu K. Cichockiego, T. Mołdawskiego i M. Lewickiego²⁵ pojawia się teza, że pomimo deklarowanej neutralności technologicznej rynku mocy i niskiego progu mocy osiągalnej warunkującej przystąpienie do aukcji ustawa nie będzie stanowiła istotnego wsparcia dla instalacji o niestabilnej charakterystyce generacji. Przeszkodą dla udziału w rynku mocy może być np. zakaz uzyskiwania podwójnego wsparcia; korygowanie mocy osiągalnej korekcyjnym współczynnikiem dyspozycyjności, który w przypadku agregacji różnych źródeł (w tym stabilnych, takich jak źródła na biogaz, oraz mniej stabilnych, takich jak generacja z wiatru), będzie oparty na współczynniku właściwym dla agregowanych źródeł o najmniejszej stabilności; lub system kar pieniężnych za niewykonanie obowiązku mocowego m.in. z przyczyn technologicznych. Z drugiej strony, wprowadzenie rynku mocy może spowodować względną obniżkę cen hurtowych energii elektrycznej z uwagi na fakt, że część kosztów stałych źródeł wytwarzania zostanie przeniesiona na odbiorców końcowych w opłacie mocowej. Należy także pamiętać, że mechanizm, który zostanie wdrożony może zacząć przynosić efekty najwcześniej w latach 2023-2025. Prawdopodobnie pojawi się więc problem tzw. luki generacyjnej – mimo prognoz nowe rozwiązania nie muszą przełożyć się na wzrost inwestycji w nowe moce (co pokazuje przykład Wielkiej Brytanii).

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA PRAWA

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE, Dz. U. UE L 2009.211.56.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 715/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowej gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1775/2005, Dz. U. UE L 2009.211.36.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 714/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci w odniesieniu do transgranicznej wymiany energii elektrycznej i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1228/2003, Dz. U. UE L 2009.211.15.

²⁵ K. CICHOCKI, T. MOŁDAWSKI, M. LEWICKI, *Model rynku mocy w Polsce*, 18 stycznia 2018 r., [w:] www.skslegal.pl [dostęp: 20.02.2018], s. 12.

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 713/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. ustanawiające Agencję ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki, Dz. U. UE L 2009.211.1.
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o rynku mocy, Dz. U. z 2018 r., poz. 9.
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego, Dz. U. Nr 93, poz. 623 z późn. zm.

LITERATURA

- BOJARSKI Włodzimierz: Bezpieczeństwo energetyczne, *Wokół Energetyki* czerwiec 2004, s. 48.
- CICHOCKI Krzysztof, MOŁDAWSKI Tomasz, LEWICKI Maciej: Model rynku mocy w Polsce, 18 stycznia 2018 r., [w:] www.skslegal.pl [dostęp: 20.02.2018].
- CZERPAK Paweł: Bezpieczeństwo energetyczne, [w:] Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka, red. K. Żukrowska, M. Grącik, Warszawa: SGH 2006, s. 121-136.
- DLUGOSZ Tomasz: Formalne aspekty regulacji handlu transgranicznego energią elektryczną i gazem ziemnym w świetle tzw. trzeciego pakietu energetycznego, [w:] Systemowe uwarunkowania sektorów strategicznych. Wnioski dla energetyki, red. F.M. Elżanowski, M.M. Sokołowski, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2011, s. 24-45.
- DOMAGAŁA Michał: Bezpieczeństwo energetyczne. Aspekty administracyjno-prawne, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- DOMAGAŁA Michał: Bezpieczeństwo energetyczne. Ujęcie administracyjno-prawne, [w:] Bezpieczeństwo państwa. Współczesne zagrożenia, red. W. Lis, Lublin: Wydawnictwo KUL 2015, s. 127-137.
- DOMAGAŁA Michał: Charakter prawny uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, *Forum Prawnicze* 3 (35) 2016, s. 56-69.
- GRADZIUK Artur, LACH Wiesława, POSEL–CZEŚNIK Edyta [I IN.]: Co to jest bezpieczeństwo energetyczne państwa?, [w:] Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa, red. S. Dębski, B. Górka–Winter, Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych 2003, s. 71-80.
- HOFF Waldemar: Prawny model regulacji sektorowej, Warszawa: Difin 2008.
- KACZMARSKI Marcin: Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne 2010.
- KALIŚ Henryk: Bezpieczeństwo energetyczne: perspektywa dużych odbiorców energii elektrycznej, [w:] W kierunku nowoczesnej polityki energetycznej. Energia elektryczna, red. M. Swora, Warszawa: Instytut Obywatelski 2011, s. 106-133.
- KRAŚ Ireneusz: Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej, [w:] Prace Naukowe Akademii im. J. Długosza w Częstochowie, seria: Res Politicae, t. IV, Częstochowa 2011, s. 35-48.
- MARSZAŁEK Marcin: Swoboda działalności gospodarczej wytwórcy-sprzedawcy energii elektrycznej, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck 2015.
- MICHAŁSKI Dariusz, SOŁTYSIK Maciej: Rynek mocy. Kolejny etap tworzenia zliberalizowanego rynku energii elektrycznej w Unii Europejskiej, *Unia Europejska.pl* 3 (238) 2016, s. 49-60.
- Międzynarodowe bezpieczeństwo energetyczne w XXI wieku, red. E. Cziomer, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne 2008.
- MUCHA–KUŚ Karolina, SOŁTYSIK Maciej, ZAMASZ Krzysztof: Capacity market – „demand for cooptation”?, [w:] Capacity market in contemporary economic policy, red. K. Zamasz, Warszawa: Difin 2015.
- PACH–GURGUL Agnieszka: Jednolity rynek energii elektrycznej w Unii Europejskiej w kontekście bezpieczeństwa energetycznego Polski, Warszawa: Difin 2012.
- SURDEJ Aleksander: Regulacyjne instrumenty w polityce publicznej, *Studia z Polityki Publicznej* 4 (2014), s. 69-85.
- SWORA Mariusz (oprac.): O raporcie, [w:] W kierunku nowoczesnej polityki energetycznej. Energia elektryczna, red. M. Swora, Warszawa: Instytut Obywatelski 2011, s. 7-22.

- SZALBIERZ Zdzisław, KOTT Joanna: Regulacje instytucjonalne w sektorach infrastrukturalnych, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 372 (2014), s.367-375.
- TROJANOWSKA Hanna: Bezpieczeństwo energetyczne – znaczenie energetyki jądrowej, [w:] W kierunku nowoczesnej polityki energetycznej. Energia elektryczna, red. M. Swora, Warszawa: Instytut Obywatelski 2011, s. 40-47.
- TRUBALSKA Justyna: Bezpieczeństwo energetyczne Rzeczypospolitej Polskiej, Kraków: PTG 2015.
- TRUBALSKA Justyna: W kierunku unii energetycznej. Nowa koncepcja bezpieczeństwa energetycznego w Unii Europejskiej, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami i Mineralnymi PAN* 97 (2017), s. 21-32.

INNE

- EUROPEAN IPPC BUREAU: Best Available Techniques (BAT) Reference Document for Large Combustion Plants, [w:] http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/BREF/LCP_FinalDraft_06_2016.pdf [dostęp: 30.07.2017].
- Komunikat Ministerstwa Energii z dnia 7 lutego 2018 r., [w:] <http://www.me.gov.pl/node/28124> [dostęp: 9.02.2018].
- MINISTERSTWO GOSPODARKI: Sprawozdanie z wyników monitorowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej za okres od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2014 r., [w:] http://bip.me.gov.pl/files/upload/26187/ME_DE_Sprawozdanie_z_wynik%C3%B3w_monitorowania_bezpiecze%C5%84stwa_dostaw_en_el_2013-2014_20150624_w_ost_ZAAKCEPTOWANE_20160713.pdf [dostęp: 30.07.2017].
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku. Ministerstwo Gospodarki, Załącznik do uchwały Rady Ministrów z 10 listopada 2009 r., Warszawa 10 listopada 2009 r.
- POLSKIE SIECI ELEKTROENERGETYCZNE S.A.: Prognoza pokrycia zapotrzebowania szczytowego na moc w latach 2016-2035 z 20 maja 2016 r. [w:] http://www.pse.pl/uploads/kontener/Prognoza_pokrycia_zapotrzebowania_szczytowego_na_moc_w_latach_2016-2035.pdf [dostęp: 30.07.2017].
- POLSKIE SIECI ELEKTROENERGETYCZNE S.A.: Streszczenie „Raportu zawierającego ustalenia dotyczące przyczyn powstałego zagrożenia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, zasadności podjętych działań i zastosowanych środków w celu jego usunięcia, staranności i dbałości operatorów systemu elektroenergetycznego oraz użytkowników systemu, w tym odbiorców energii elektrycznej, o zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, w okresie 10.08.2015r. – 31.08.2015 r., [w:] <http://www.me.gov.pl/files/upload/24635/Streszczenie%20Raportu%20OSP.pdf> [dostęp: 30.07.2017].
- Rozwiązania funkcjonalne rynku mocy, Ministerstwo Energii, 30 września 2016.
- Uzasadnienie projektu ustawy o rynku mocy, Rządowe Centrum Legislacji, [w:] <https://legislacja.rcl.gov.pl> [dostęp: 10.08.2017].
- Zielona Księga. Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela 2006.

GENEZA RYNKU MOCY W POLSCE

Streszczenie

Jednym z podstawowych obowiązków państwa wobec obywateli jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego rozumianego jako stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska. Nie ulega wątpliwości, że w kontekście energii elektrycznej przez bezpieczeństwo energetyczne rozumie się przede wszystkim bezpieczeństwo dostaw – zdolność systemu elektroenergetycznego do zapewnienia bezpieczeństwa pracy sieci elektro-

energetycznej oraz równoważenia dostaw energii elektrycznej z zapotrzebowaniem na tę energię. Zależy ono przede wszystkim od dostępności źródeł wytwarzania energii elektrycznej w wystarczającej ilości, czyli od wystarczalności mocy wytwórczych. Aby zapewnić ciągłość i stabilność dostaw energii elektrycznej do wszystkich odbiorców końcowych na terenie kraju w horyzoncie średnio i długoterminowym, na początku 2016 r. w Ministerstwie Energii podjęto prace nad projektem rynku mocy. Celem miało być m.in. stworzenie efektu zachęty do podejmowania decyzji inwestycyjnych i modernizacyjnych oraz do odstąpienia od zamiaru wycofywania z eksploatacji istniejących źródeł wytwórczych, decydujących o bezpieczeństwie pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Słowa kluczowe: energetyka; polityka energetyczna; model rynku mocy

THE ORIGINS OF POWER MARKET REGULATIONS IN POLAND

Summary

Providing energy security, defined as the situation where the economy can cover both the current and long-term consumer demand for fuels and energy in a technologically and economically reasonable manner, while being compliant with environmental protection requirements, constitutes one of the basic obligations of the state towards its citizens. Undoubtedly, energy security in the context of electricity is mostly understood as the security of supply, i.e. the capability of the power system to ensure the security of operation of the power grid and to balance the supply of electricity with the demand for this type of energy. It primarily depends on the availability of sufficient power generation sources, that is on the sufficient generation capacity. To ensure the continuity and stability of electricity supply to all end consumers in Poland in the medium- and long-term perspective, the Polish Ministry of Energy commenced drafting regulations on the power market at the beginning of 2016. These efforts have been aimed at causing an incentive effect in order to encourage making investment and modernisation decisions and to discourage decommissioning of the existing generation sources which determine the security of operation of the National Power System.

Key words: energy; energy production; energy policy; the model of power market